

D. D.
DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS
De
FEBRE CATAR-
RHALI
HORUM ANNORUM
EPIDEMICA,

Quam
*Ex suffragio Amplissima Facultatis Medicae
in Regia Academia Aboënsi,*
PRO SUMMIS IN MEDICINA HONORIBUS
RITE OBTINENDIS,

Ad publicum eruditorum examen modeste deferre

AUCTOR

JOHANNES EKELOUND

Med. Lic.

RESPONDENS

SALOMONE HANNELIO,

Ostrob.

In Audit. max. die 14. Julii Ann. MDCCXLII.
Horis ante & post meridiem solitis.

ABOÆ, exc. Joh. Kiæmpe, Reg. Ac. Typ.

2.

J. E. Gottsmann

S:æ R:æ M:tis

Regnique, Svecici.

Summæ Fidei. VIRO.

Illustrissimo. Et. Excellentissimo.

Herói. Ac. Domino.

**BAR. O L A V O.
CEDERSTRÖM.**

Regis. Regnique, Senatori.

Et.

Academiz. Aboënsis, Cancellario.

MÆCENATI. SUMMO.

ALB. exc. Joh. Klump, Reg. Ac. Typ.

QUÆM.

Publico. Orbis. Bono.

Fovendisqve, Litteris, Et. Litteratis.

Sveciæ.

Edidit. Eduxit. Extulit.

QUÆM.

Parnassus Aboënsis.

Apollinem.

Sentit. Suspicit. Colit.

QUÆM.

Hæc. Ætas. Loquitur.

Loqvetur. Omnis.

Quamdiu. Orbis. Et. Eruditi. Erunt.

cujus. Virtutes.

Famamqve. Immortalem.

Ne. Ipsa. Quidem. Fama.

Satis. Expresserit.

In. QVO. Laudando. Musæ. EJUS. Deficiunt.

HUIC.

Machaoniæ. Artis. Primitias.

Sacras. Esse. Jubet.

Devotissima. Mente. Manuqve.

ILLUSTRISSIMI. ATQVE. EXCELLENTISSIMI.
NOMINIS. TUI.

cliens subjectissimus

JOHANNES EKELUND.

Nobilissimo atque Experientissimo VIRO,

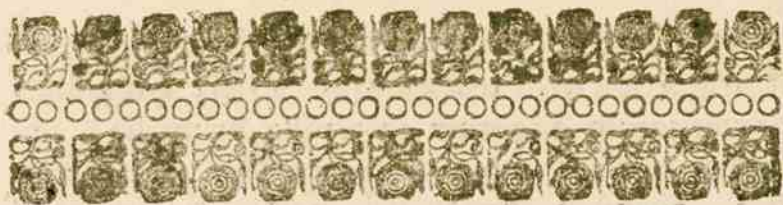
D^N. HERMANNO DIET- TERICO SPÖRING,

Medicinæ Doctori & Professori Celeberrimo, So-
ciet. Scient. & Lit. Svec. Membro dignissimo.
MÆCENATI MAGNO.

*E*Xiguas has pagellas, omni prorsus nitore destitutas, eni-
nam potius, quam TIBI, VIR NOBILISSIME atque
EXPERIENTISSIME, inscriberem, non potui reperire. Tu
enim Æsculapius meus, cujus fano hæc artis salutaris sa-
bula unice debetur. Tu musas meas clientas TIBI domesti-
casque reddidisti. Et mentem meam inclytæ virtutis aesti-
matricem, consilio, informatione, paternoque affectu, fecisti
miratricem TUÆ. Accipe ergo gratioſo animo munusculum,
quod Tuum est, meque, ut hætenus fui, ita in poste-
rum esse atque dici Tuum patiaris. Tuum, gratia, fa-
vore, patrocinio TUO. Tuum, obsequio, fidelitate & ve-
neratione mea. Ego, donec fatales explevero dies, pro per-
petuo stare TUO Nobilissimæque Familiæ vota fundere
non intermittam. Aeternum permansurus

NOBILISSIMI atque CELEBERRIMI
NOMINIS TUI

cultor humilissimus
JOHANNES EKELUND.

I. N. J.

Promissimus equidem in priori nostro specimen, cum uberiores Kuppisensis, tum reliquorum in Magno hoc Ducatu Finlandiæ fontium loteriorum descriptionem. Ast, ne mireris; *H. L.* quod expectationi *Tua* non satisfactum jam videas. Supponit enim data fides exactum fidumque singulorum examen: supponit iidem plurimum, præter hætenus nobis notas cognitæque, æquarum medicatarum investigationem. Vastissimæ autem regionis dissita loca pervagare cum adhuc vetet præsens rerum status; laborem hunc nostrum, *Tua* venia, in aliud tempus differre atque reservare cogimur.

Quæ vero ex mandato superiorum, publicum Tuumque *H. L.* aspectum subeunt pagellæ, febrem describunt catarrhalem heic loci epidemi-

ce grassantem, quæ, ut fœtus prolesque. intensi frigoris, quo truculentius sæviere proxime, præteritorum annorum intervalla brumalia, in lucem prodire cupit. Cumque Tibi H. L. constet, quantum frigoris vehementia in corpora nostra valeat, transpirationem vacillantem reddendo, quantaque inde exsurgant sanitati nostræ incommoda; vides nos etiam hisce, quibus congruam tutamque detegimus medelam pro debellando malo, quod ex impedita transpiratione nullo non tempore apud nos epidemicum fuit, prodesse voluisse.

§. I.

Febbris catarrhalis est calor præternaturalis continuus in cortice vel ambitu corporis humani, cum rigiditate nuchæ, ex impedita transpiratione ortus.

Pulsus languidus & quasi ligatus; lassitudo totius corporis; dolor artuum, membrorum, dorsi, capitis, & imprimis sincipitis, maximeque ad sinus sic dictos frontales, intra duplicaturam ossis frontis locatos; rubedo oculorum; siccitas oris, faucium & narium; coryza; tus-
sis, haud raro ad sanguinis usque scretum;

appc-

3

appetitus prostratus; inquietudo; vigiliæ; deli-
ria; spasmi & dolores intestinorum; urina colo-
rata; alvus obstipata; symptomata sunt, a ma-
jori vel minori succorum intra corpus accumulato-
rum copia, a majori vel minori partium soli-
darum laxitate &c. dependentia. Quæ omnia,
ut in singulis subjectis non simul & semel ad-
sunt, ita nec morbum præcise constituunt, nec
definitionem ingredi queunt.

Ex rubro dissertationis hujus liquet, nos iam
præsentem *de febre catarrhali*, horum annorum,
hic scilicet loci, epidemica, agere constituisse,
quod probe observari volumus, ne cum aliis, a
Medicis jam descriptis febribus catarrhalibus,
confundatur hæc nostra; nam peculiaris certe
est indolis, diversamque ab illis, & hactenus,
quantum mihi constat, incognitam, poscit cu-
ram, ut ex sequentibus aliquo modo patebit.

§. II.

Calorem, cumque præternaturalem, constan-
ter & perpetuo in hoc morbo adesse, mo-
do innuimus; exigunt itaque bonæ methodi le-
ges ut in ejus causas inquiremus.

Notum est quam quod notissimum, omne

punctum in ambitu corporis humani esse cri-
briforme & porosum. Qui hiatus, orificia sunt
patula vasorum, quorum basis in centro fere
corporis latet, unde figurâ conicâ ad peripheri-
am pergunt, ubi in apices tandem dehiscunt
innumeros, subtilissimos. Hæc autem orificia
vasorum patula, insignem prorsus ingestorum,
ad stupendam subtilitatem redactam, copiam,
quovis momento transmittere, e corpore, uti
superfluam & noxiam, excernere, inque auras
disjicere, docent experimenta sanctoriana alio-
rumque. Hic naturæ actus, *transpiratio insensi-
bilis* nominari consuevit. Dum vero ex qua-
cunque causa, materia exhalabilis, quæ salino-
sulphuræ est indolis, intra corpus retibilis fit,
transpirationem lesam esse dicimus & *impeditam*.

Constat porro sanguinis *motum* esse & *pro-
gressum* & *intestinum*. Ille est ubi *omnis* mas-
sa sanguinea, per orbem, totum corpus puta,
volvitur & in gyrum quasi fertur. Hic ubi
particulæ sanguinis, tam homogeneæ, quam
heterogeneæ, inter se, sub motu progressivo
moventur. Ex hoc duplici sanguinis motu o-
mnis provenit *calor naturalis*. Impedita autem

5
transpiratione crescit & augetur calor naturalis,
inque calorem *præternaturalem* degenerat. Suffla-
minata enim & prohibita transpiratione, ne-
cessè est restiter intra corpus materia exhalabilis,
quo simul augetur quantitas particularum san-
guinearum heterogenearum, quæ deinceps cum
homogeneis, motum intestinum majorem, & in-
de attritum fortiozem (agunt scil. fluida in soli-
da & hæc vicissim in illa) unde tandem ca-
lorem vehementiorem, quem *præternaturalem*
sive *febrem* vocamus, excitant.

§. III.

EX hisce modo allatis constare jam existi-
mamus, quæ ratione calor præternaturalis
in præsentī morbo oriatur. Cur autem in cor-
tice tantum & ambitu corporis constanter sentia-
tur, nec profundius serpat, non aliam subesse no-
uimus causam, quam motum sanguinis progressi-
uum, e centro scil. ad peripheriam, pressione a ter-
go & resistantiam in epidermide: unde aliter eveni-
re non potest, quam particularum intra cutem re-
sistantium continuus sit attritus, & inde calor
in ambitu solo. Sicubi vero itasin vel meta-
stasin fecerit materia serposa acris exhalabilis, ex-
gr

gr. in naribus, faucium peristromate &c. *catarrhi* nomine venit. Ut adeo ex dictis jam appareat quid sibi velit *febris catarrhalis horum annorum epidemica*.

§. IV.

Impediunt autem & penitus tollunt ac subvertunt transpirationem, *frigus*, *quies nimia* & *ingesta* transpirationi minus faventia.

Frigus omnia corpora condensare inque minus cogere spatium, pro dato jam accipere licet. Hinc etiam corticem corporis humani constringendo, orificia, transpirationi dicata, claudit.

Quietem nimiam, cohibere vel saltem segnitorem reddere transpirationem, imprimis si laetior accesserit diæta, testantur *fœminæ*, *literati* &c. omnesque qui vitam agunt *sedentariam* & *laboribus expertem*. Hoc enim vivendi modo *accumulantur nimis quantum intra corpus humores*, ita ut *tonus solidorum gravissime lædatur atque labefacteretur*: unde *fluida* *seguis* atque *languidius* in *circulum* aguntur, *incrassantur* & *transpirationi ineptissima redduntur*. Hinc etiam peti debet ratio, cur corpora ejusmodi *plethorica* & *quæ laxioris sunt constitutionis*,

nis, levissimo licet frigori exposita, ad stases & metastases quasvis serolas excipiendas, parata quasi sint & præparata, omniumque facillime in morbos incurrant catarrhales. Quantum vero robur, motus partibus solidis conciliet addatque, & quantum in attenuandis fluidis valeat, eadem transpirationi apta reddendo, testantur omnes, qui corpus labore exercent: quique gelidissimo sub cælo, non tantum calorem naturalem & transpirationem illibatam, solo motu, conservant; sed corpus etiam ad exæstuationem usque & sudorem exagitant. *Homo edens, inquit Hippocrates Lib. I. De Dietæ, sanus esse non potest, nisi etiam laboret. Contrarias enim inter se vires habent cibi & labores; verum inter se mixti conferunt ad sanitatem. Labores enim ea, quæ insunt, consumere solent. Oportet autem mensuram & proportionem cognoscere laborum ad multitudinem ciborum & hominis naturam, & corporum staturas, ætates, & ad tempora anni, & mutationes ventorum &c.*

Lædunt tandem vel minus promovent transpirationem, *Ingesta* quævis acida, duriora, crassiora

fiora &c. sufficienti potu non diluta. Inerat-
tant enim hæc & spissum, densum ac coagu-
latum quasi efficiunt sanguinem, ut ineptus eva-
dat ad permeandum vasa corporis minima; adeoq;
conservandæ transpirationi, sanitatis nostræ sul-
cro optimo, minime satisfaciunt.

§. V.

Rigiditatem nuchæ, aliis majori gradu, mi-
nori aliis evenire, morbumque constanter
concomitari, experimur. Hujus incommodi
rationem facili opera reddere atque explicare
quemvis posse crediderim, qui attenderit ad hu-
morum intra corpus circuitum, quorum duæ
tertiæ partes ad superiora propelluntur; qui ad
partes nuchæ vicinas glandulosas, nerveas, mu-
sculosas, easque numerosissimas, exhalante par-
te subtiliori æqueo-mucosa, animum adverterit;
quique tandem consideraverit nucham, collum,
aures & maxillas, vestibis non probe satis mu-
niri atque tegi, & quid in hisce omnibus va-
leat frigus.

§. VI.

ERutis jam perspectisque causis, quæ mor-
bum hunc nostrum epidemicum inducunt:
pro,

proximum est ut videamus, quibus remediis facillime profligi queat. Observant equidem omnes, caloris præternaturalis præsentiam; hinc tutissime venesectiones institui debere existimant nonnulli, inque auxilium vocant nitrosa, antispasmodica, acida, & ejusdem generis plura, quæ cæteroquin sanguinis orgasmum & astum febrilem efficaciter mitigant atque compescunt. At, hi ipsi nihil efficiunt aliud, quam detrahendo per venam secatam, partem sanguinis rubram, quæ hoc in casu minime est peccans; agros debilitant, & per medicamenta, modo nominata, illegitime administrata, materiam peccantem augment. Per experientiam etenim, constat, nitrosa quævis & acida tere singula, sanguinis partem rubram incidere, attenuare & fluidiorem reddere, quo simul etiam necesse est incrementum capiat pars serosa, quæ hoc in morbo, ob denegatum ipsi exitum, magis magisque peccans evadit. Hinc cum stupore animadvertunt, per refringerantia & incidentia cuncta, quorum laus alias certe eximia est, caloris & morbi vehementiam incrementum. Hujus vero effectus causam cum prorsus igno-

rent; varia propinant, quibus aegroti, aut diutissime detinentur, aut miserime tandem succumbunt.

Alii aliam ingressi viam, hanc nostram, cum febribus aliis catarrhalibus confundunt, calorem indem adesse observantes, bezoardica & diaphoretica fortiora, sub forma mixturarum, varioque alio modo concinnata, largiori manu porrigunt. Sed utrum hi, diaphoresin & resolutionem morbi per sudorem, intendant; eventus nihilominus sinistros ac funestos, & expectationi minime respondentes, inde experiri coguntur. Nam ex datis hisce pharmacis, non solum siccitatem oris & narium, ardorem faucium usque in stomachum, sitimque fere inextingvibilem excitari; verum etiam deliria, exanthemata & mortem accelerari, ipsa eorum testatur ignorantia. Evictum enim est, medicamenta non agere secundum activitatem suam, sed secundum receptivitatem.

Ubi autem languidus est tonus & robur deficit solidorum, imprimis vero si refrigerantibus &c. magis destruitur; inertia manent pharmaca fixioris naturae & difficilioris solutionis, dicta-

dictaque symptomata, tantum non omnia, produ-
cunt. Porro, ubi motus peristalticus aliquo mo-
do viger, & robur primarum viarum non pe-
nitus est dejectum, urgent medicamenta ista,
cito nimis propinata, materiam crudam pec-
cantem, & vi quasi protrudunt, ad extrema cor-
poris; unde exanthemata &c. Horum autem phœ-
nomenorum rationes fusi⁹ reddere, hujus quidem
esset loci; verum, cum brevitati studeamus, eas, si
cui placuerit, coram proferemus. Verbo
tantum monemus, morbum hunc nostrum,
ut alii serosi, per lenem diapnoën, neutiquam
diaphoresin vel sudorem, eradicari debere. Per dia-
pnoën transpirationem insensibilem in ordinem re-
digi posse, omnibus constat; quod item per diapho-
resin non obtinetur. Per diaphoresin naturam cor-
gi & diapnoën sufflaminari, notissimum est; non i-
tem per diapnoën. Porro notari meretur, be-
zoardica mitissima, quæ cæteroquin diapnoën pla-
cide promovent, etiam minima in dosi assumi-
ta, non solum morbum hunc epidemice gras-
santem, non levare, sed, modo recensitis
symptomatibus, in scenam prodire.

Pessime denique agunt, qui symptomata ab

iplo morbo distingvere nesciunt; ex. gr. ubi spasmi & dolores, intestina excruciant; calidiora carminativa, & ejusmodi plura, sub initio statim morbi; præscribunt, quo materiam adhuc incoctam & immobilem, nimis quantum movent, unde non potest non morbus exacerbari & mala in pejus ruere.

§. VII.

QUam vero nos, heic loci, ex inventione CELEBERR. D. D. & PROF. SPÖRING, instituiamus curam, ita se habet. Aquam fontanam, puram, ad primum ebullitionis gradum incallescere sinimus, cui, ab igne statim remotæ, farinam secalinam, quantum fieri potest, misceri curamus. Hoc doinceps magna pultiforme, linteis duplicatis involutum, nuchæ atque occipiti calide applicamus. Quo conficitur, ut, non solum nervi per nucham decurrentes & partes vicinæ emolliantur, corpusque, interdum totum, madore sensim & successive diffundatur; verum etiam, quod mirationem adstantium sæpe subivit, deliria, hoc simplicissimo remedio cessare haud raro videmus. Si alius adstricta est & officii inmemor
eodem

eodem epithemate regionem umbilicalem to-
 mentare jubemus; unde excrementa exitui di-
 eata parataque, sponte protruduntur & foras
 exturbantur. Si calor nimis urget, & cutis a-
 rida est & aspera; aqua tepida, nitro vigorata,
 agrotos lavare solumus. *Succinum* tandem
 rite præparatum, quod in hoc morbo certe,
 specificum est & omne absolvit curationis pun-
 ctum, ad grana XV. scrupulum & ultra, pro
 ratione circumstantiarum & individui, cum
 sufficienti vehiculo & pulvere florum chamomil-
 læ, propinamus. Ad *anglicanæ* chemicæ si re-
 vocaveris *succinum*, reperiens illud oleo
 subtili atque savi copiosissime turgere,
 quo cum succis corporis menstrualibus amicissi-
 mum init connubium dissolviturque; virtutem
 autem exerit balsamicam ac tonico roborantem;
 unde non potest non natura, hoc præprimis
 in casu ubi blando eget stimulo, maxime esse
 conveniens. Et, ut omnia olea subtiliora
 balsamica, animando fibras motrices, motum au-
 gent solidorum, caloremque excitant lenem,
 quo e centro ad peripheriam vergunt, atque len-
 tissimè attenuantur, succi ac humores regurgitantes,

lenti; ita etiam succinum, eodem operandi modo, resuscitanda transpirationi maximopere favet, atque per universale illud corporis emunctorium, corticem cribrosam, noxia quævis, superflua & resistantia, lenissime evocat. Sub totius vero morbi decursu, infusa Theiformia, moderato sub caloris regimine, tepida sorbilla præscribimus, quæ utique pro diluendi, acria involvendi & per congrua denique emunctoria eliminandi scopo inserviunt. Dietam commendamus tenuem ac diluentem; cui finis maxime accommodata sunt, juscula carniū & gallinacea; interdum etiam lacticia, si ventriculus fert. In ordinem, simplici hac via atque methodo, redacta transpiratione insensibili, sensim per debita emunctoria exitum molitur catarhus, sicubi stasin vel metastasin fecit serum, sponteque evanescit morbus cum symptomatibus. Qui enim tollit causam morbi, tollit & ipsum morbum. Pro roborando intestinorum tono atque erigendo appetitu, in nonnullis graviter prostrato, nec non conservanda transpiratione, Elixir viscerale, ad mentem.

CELEBERRIMI Dr. D. & P. SPÖRING

compositum, quod cum Ill. Hoffmanni in multis convenit, in declinatione morbi, summo cum sanitatis emolumento, adhibetur,

§. VIII.

Signa sequentia, crisin factam esse indignant & restitutionem promittunt. Si cutis, antea arida, sicca & aspera, madida & lenis evadit; certum est indicium transpirationem rite tum procedere. Si caput, absque ullo dolore nuchæ, libere circumrotari potest, influxum fluidi nervei, & circuitum humorum in partibus vicinis, non amplius esse denegatum vel impeditum, constat. Si urina, copiosum deponit sedimentum, album sæpe & mucidum; in propatulo est naturam, per laticem urinosum, insignem exturbare materiæ peccantis copiam. Si fauces, pulmones per tussim, & imprimis nares, copiosam fundunt materiam mucosam, apparet, stasin vel metastasin in his partibus adfuisse, ægrotum vero brevi evasurum.

§. IX.

EX hisce omnibus sic disputatis inque medicum prolatis, apertissime constat, morbum hunc peculiaris esse indolis, primo in eo, quod calor semper observetur in ambitu corporis

ris, sæpe cum ardore cutis & actu febrili, absque ulla pulsus sensibili vehementia. Deinde in eo, quod nulla, ut alix ejusdem farinae febres, admittat bezoardica diapnoica lenissima, omnino licet circumspeditione, minima in dosi & sufficientissimo cum vehiculo, administrata atque adhibita; sed specialem & ab iis diversam, quamque modo deteximus, postulet curam. Non quidem inficias ire licet, hanc, quæ hujus loci jam epidemica est, æque ac alix febres serosæ ac catarrhales, per diapnoën resolvi debere; verum media, uti superius dictum est, quibus diapnoës alias obtingat, in hac, locum non inveniunt.

Desideras H. L. Observationes cum earum epigramatibus, idque jure meritoque; verum easdem subjungere in hoc temporis articulo non datur.

Tantum,

